

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL)

Eduskuntakuuleminen. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta 13.10.2023.

12.10.2023

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) kiinnittää lausunnossaan huomiota erityisesti seuraaviin asioihin:

- Sairauspoissaolojen määrään voidaan vaikuttaa työelämää ja sen toimintatapoja kehittämällä
  - Työelämän mielenterveysohjelma (2021-2022) toteutti ratkaisuja (mm. mielenterveyden tuen työkalupakki työpaikoille sekä toimintamalli työterveysyhteistyöhön), joiden käyttöönottoa, jatkokehittämistä ja vaikuttavuutta tulisi edelleen edistää ja arvioida.
- Mielenterveyssyistä osatyökykyisten henkilöiden työllistymisen tukeen tulee ja kannattaa panostaa
  - Kansainvälinen, tutkimusnäyttöön perustuva IPS-työhönvalmennus vaikeisiin mielenterveyden häiriöihin sairastuneiden työllistymisen edistämiseksi on ollut tuloksellinen myös Suomessa. Toimintamallin käyttöönottoa tulisi laajentaa.

Sairauspoissaoloista saatava tieto

- Sairauspoissaoloihin liittyviä muutoksia työelämässä on tutkinut monipuolisesti Työterveyslaitos.
- Työelämämuutoksista tietoa saadaan myös Tilastokeskuksen toteuttamasta Työvoimatutkimuksesta ja TEM:n julkaisemista Työelämäbarometreista.
- Sairauspoissaoloihin yhteydessä olevista tekijöistä saadaan uutta tutkimustietoa myös THL:n toteuttamasta TerveSuomi -tutkimuksesta ja sen yhteydessä TTL:n kanssa yhteistyössä toteutetusta työelämäkokemuksiin keskittyvästä kyselyosuudesta. Näistä tullaan raportoimaan vuoden 2024 aikana.
- Yhteistä, eri lähteistä saatavaa kuvaa työikäisen väestön tilasta ollaan rakentamassa TTL:n, THL:n ja Kelan yhteistyönä.
- THL kiinnittää lausunnossaan erityistä huomiota vakavampiin ja pitkäkestoisempiin mielenterveyshäiriöihin, ja näitä mielenterveyshäiriötä kokevien henkilöiden työllistymisen tukeen.

Vakavankaan mielenterveyden häiriön ei tarvitse merkitä työmarkkinoilta syrjäytymistä

- Mielenterveyden haasteiden takia osatyökykyisten henkilöiden työllistyminen on tärkeää ja kannattavaa sekä yksilön että yhteiskunnan kannalta.
- Riittävällä ja oikealla-aikaisella tuella yhä useamman on mahdollista päästä mukaan työelämään ja osalliseksi yhteiskuntamme taloudellisesti tuottavaan toimintaan.
- Työllistyminen vähentää lisäksi riippuvuutta psykiatrisesta hoitojärjestelmästä, parantaa mielenterveyden häiriöön sairastuneen henkilön elämänlaatua sekä kohentaa tämän taloudellista tilannetta.
- Tutkimusnäyttöön ja kansainvälisiin laatukriteereihin perustuva IPS – Sijoita ja valmenna! -työhönvalmennus tukee erityisesti vakavaan mielenterveyden häiriöön sairastuneiden henkilöiden työllistymistä. Toimintamalli on kirjattu Duodecimin Käypä hoito -suositukseen skitsofreniapotilaiden työllistymistä tukevana näyttöön perustuvana menetelmänä.

IPS-työhönvalmennus osana psykiatrisia palveluita

- IPS-työhönvalmennus haastaa perinteiset ammatillisen kuntoutuksen ja työllistymisen tuen palvelut, joissa työnhakuvaihetta usein edeltää useampi valmentava ja työllistymisedellytyksiä arvioiva välivaihe. IPS-toimintamallissa työhönvalmentaja auttaa asiakasta hakemaan ripeästi työtä avoimilta työmarkkinoilta.
- IPS-toimintamallissa työhönvalmentajat tekevät kiinteää yhteistyötä asiakkaan psykiatrisen hoitotahon kanssa ja tukevat asiakkaan taitoja ja valmiuksia työsuhteen aikana.
- Toimintamallissa asiakkaita ovat myös työnantajat, joiden kanssa työhönvalmentajat tekevät tiivistä yhteistyötä. Siten varmistetaan, että työn kuormitus on työnhakijalle sopiva, ja että työnantaja saa juuri hänelle sopivan työntekijän.
- IPS-työhönvalmennuksen työllistymistulosten on todettu olevan kaksi- tai kolminkertaisia muihin vastaaviin palveluihin verrattuna. (Eurooppalainen työllistymiskerroin 0,37)
- Vuosina 2020-2023 käynnissä olleissa aluekokeiluissa IPS-työhönvalmennukseen osallistuneista 46 prosenttia työllistyi avoimille työmarkkinoille.

IPS-toimintamallin laajentaminen

- Kansainvälisissä tutkimuksissa IPS-työhönvalmennuksesta on saatu hyviä tuloksia myös esimerkiksi NEET-nuorten, pitkäaikaistyöttömien ja maahanmuuttajataustaisten henkilöiden keskuudessa.
- Suomessa IPS-menetelmää käyttävää laatuperusteisen tuetun työllistymisen työhönvalmennusta on pilotoitu myös sosiaalihuollon palveluissa osana kansallista Työkykyohjelmaa (2020-2023).
- Vuosina 2023-2024 IPS-toimintamallin käyttöönotto laajentuu osana Suomen Kestävän kasvun ohjelmaa.
- Jotta IPS-toimintamalli vakiintuisi osaksi suomalaista palvelujärjestelmää, tulisi sen laajentamiselle hallitusohjelman mukaisesti varata riittävät resurssit.